

УДК 332.145. (477.64)

В.С. Бойченко, викладач,
Запорізький національний технічний університет

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ НА ОСНОВІ ЙОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

АНОТАЦІЯ. У статті обґрунтовано інноваційну складову стратегічного плану розвитку Запорізького регіону. Визначено основні етапи розроблення такого плану. Розроблено модель інноваційної складової стратегічного плану розвитку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інновації, Запорізький регіон, стратегія, розвиток, стратегічний план.

АННОТАЦИЯ. В статье обоснована инновационная составляющая стратегического плана развития Запорожского региона. Определены основные этапы разработки такого плана. Разработана модель инновационной составляющей стратегического плана развития.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: инновации, Запорожский регион, стратегия, развитие, стратегический план.

ANNOTATION. The article justifies the innovation component of the strategic plan of the Zaporozhzhya region development. The basic steps of such plan developing are determined. A model of the innovation component of the strategic development plan is worked out.

KEY WORDS: innovation, Zaporizhia region, strategy, development, strategic plan.

Постановка проблеми. Так, на сьогодні, розроблено та діють багато документів, у яких відображено соціально-економічний розвиток держави загалом і Запорізького регіону зокрема, основні напрямки яких базуються на аналізі соціально-економічного стану регіонів. У пріоритетах кожної з регіональних стратегій враховуються як загальні підходи, так і особливості кожного регіону з огляду на пріоритетність і можливість вирішення завдань, перш за все — поліпшення якості життя мешканців регіону. Однак, автором зазначено, що у цих документах державного та регіонального рівнів, які стосуються регіонального розвитку зовсім немає або дуже мало зроблено акцентів на завданнях інноваційного характеру, що стоять перед нашим суспільством, економікою, державою. Саме тому, на основі опрацьованої наукової літератури [1, с. 89; 2, с. 131—135], автор обґрунтував інноваційну складову стратегічного плану розвитку Запорізького регіону та відзначив, що її розроблення передбачає прийняття стратегічних цілей, оцінку можливостей та ресурсів для їх використання; аналіз альтернатив; підготовку конкретних програм, проектів, бюджетів; оцінку сильних та слабких сторін діяльності суб'єктів з урахуванням обраних цілей.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Вивченням проблем щодо інноваційної складової програми розвитку регіону займалися багато науковців, серед яких: Гладинець Н. [1], Федулова Л.І. [2], Каліна Л.М. [3], Зонова О.В. [4], Стросва О.А. [5], Соловійов В.П. [6] та ін., які мають теоретичну та практичну значимість.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи проблематику дослідження автором було розроблено модель інноваційної складової стратегічного плану розвитку регіону, яка буде враховувати недоліки попередніх програм розвитку та яка буде сприяти ефективному РІР у всіх сферах виробництва та надання послуг. Вона включає у себе:

1. Сучасний стан і діагностика інноваційної складової соціально-економічного та екологічного розвитку Запорізького регіону (табл. 1).

Таблиця 1

ВДОБРАЖЕННЯ ОСНОВНИХ ПРІОРИТЕТІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В ДЕЯКИХ ІСНУЮЧИХ ДОКУМЕНТАХ РЕГІОНАЛЬНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО МАСШТАБІВ

Назва документу	Основні положення
1	2
Проект Стратегії інноваційного розвитку України на 2010—2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів [7]	<ol style="list-style-type: none"> 1. Адаптація інноваційної системи України до умов глобалізації та підвищення її конкурентоспроможності. 2. Переорієнтація систем продукування інновацій на ринковий попит споживача. 3. Створення привабливих умов для творців інновацій, стимулювання інноваційної активності підприємництва, вдосконалення кадрового забезпечення інноваційної сфери. 4. Системний підхід в управлінні інноваційним розвитком, інформатизація суспільства
Національна стратегія «Україна-2015» [8]	<ol style="list-style-type: none"> 1. Політичний і державний розвиток — стабілізація політичної ситуації в країні за умов ефективної взаємодії органів державної влади і громадянського суспільства. 2. Суспільний розвиток — розвиток потенціалу суспільства, перехід до моделі економіки з дорогою робочою силою та зниженням енергоємності і матеріаломісткості виробництва і споживання. 3. Економічний розвиток — перехід від переважно експортно-сировинного до інвестиційно-інноваційного типу економічного розвитку і превентивного захисту природи, нарощення конкурентного потенціалу української економіки на основі реалізації національних переваг в науці, освіті та високих технологіях
Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 року [9]	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування високої української культури, самодостатності громад, їх спроможності до самоврядування. 2. Формування екологічно безпечних умов для проживання. 3. Формування історико-культурного та курортно-туристичного центру національного та міжнародного значення. 4. Формування інвестиційно привабливої території з розвинутими індустріальним та аграрним комплексами
Рішення ради національної безпеки та оборони України «Про стан науково-технологічної сфери та заходи по забезпеченню інноваційного розвитку України» [10]	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток національної інноваційної системи як сукупності інституцій, що забезпечують проведення ефективної державної інноваційної політики. 2. Забезпечення інтеграції освіти, науково-технологічної сфери та виробництва як передумови інноваційного розвитку економіки. 3. Сприяння всебічній підтримці фундаментальних наукових досліджень, спрямованих на забезпечення технологічного розвитку України. 4. Розвиток виробництва високотехнологічної продукції та послуг на інноваційній основі. 5. Сприяння першочерговій реалізації інноваційних проектів, спрямованих на суттєве поліпшення енергозабезпечення та енергозбереження, зниження енергоємності та ресурсовитратності виробництва

Закінчення табл. 1

Назва документу	Основні положення
1	2
Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 [11]	<ol style="list-style-type: none"> 1. Підвищення конкурентоздатності регіонів і зміцнення їх ресурсного потенціалу. 2. Розвиток людського потенціалу. 3. Розвиток міжрегіональної співпраці. 4. Створення інституційних умов регіонального розвитку
Концепція розвитку національної інноваційної системи [12]	<ol style="list-style-type: none"> 1. Створення конкурентоспроможного вітчизняного сектору наукових досліджень та розробок та забезпечення умов для його розширеного відтворення. 2. Розвиток інноваційної інфраструктури. 3. Створення ефективної системи державної підтримки модернізації економіки на основі технологічних інновацій. 4. Підвищення рівня інноваційної культури суспільства

Аналізуючи дані перелічених документів відзначено, що кожен з них має на меті розвиток якоїсь окремої сфери життя населення, тому автором було запропоновано модель інноваційної складової стратегічного плану розвитку, яка буде включати всебічний розвиток Запорізького регіону на основі інноваційного розвитку усіх сфер, тобто необхідно підвищити вплив інновацій на економічно-соціальне та екологічне зростання Запорізького регіону.

2. Місія і стратегічні цілі соціально-економічного та екологічного розвитку на основі інновацій. Місією створення інноваційної складової стратегічного плану розвитку Запорізької області є формування сприятливого соціально-економічного та екологічного клімату в регіоні на основі інноваційної системи, яка буде включати розвиток сектора досліджень і розробок, формування розвинутої інноваційної інфраструктури та яка буде забезпечувати конкурентоздатність регіональної економіки.

У рамках вирішення даної місії стратегічними цілями розвитку регіону є: забезпечення стійкого економічного розвитку Запорізької області з використанням інноваційного потенціалу; забезпечення належного рівня та якості життя населення за допомогою використання інновацій у цій сфері; покращення екологічної ситуації регіону шляхом використання сучасних інноваційних технологій; підвищення конкурентоздатності регіону; перетворення регіону в інноваційний центр національного рівня; стимулювання усіх учасників інноваційного процесу до впровадження результатів у різні сфери економіки; формування результативної системи фінансового та інвестиційного забезпечення соціально-економічного розвитку з використанням інноваційних технологій.

3. Пріоритети соціально-економічного та екологічного розвитку регіону на основі інновацій, які включають у себе:

— забезпечення доступності якісних соціальних послуг: збільшення кількості дитячих дошкільних закладів з метою забезпечення належного розвитку дітей; перехід до єдиного стандарту формування вартості навчання учня/студента; зміна підходів до формування державного замовлення на підготовку фахівців на основі прогнозу потреб регіону; реорганізація та технічне переосна-

щення медичних закладів; упровадження системи моніторингу якості роботи медичних закладів; побудова та впровадження системи соціального страхування;

— підвищення рівня реальної заробітної плати мешканців регіону: підвищення заробітної плати шляхом зниження ресурсоспоживання на виробництво продукції; фінансування роботодавцем підвищення кваліфікації, отримання освіти, медичної допомоги, придбання житла тощо; запровадження, згідно тенденціям країн ЄС, прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб зі ставками, кратними розміру прожиткового мінімуму (чим менше ставка заробітної плати, тим менше відсоток оподаткування);

— покращення екологічної ситуації в регіоні: технічне переозброєння підприємств, які забруднюють атмосферу регіону шляхом впровадження сучасних інноваційних технологій очищення, переробки та знешкодження відходів промислового виробництва; запровадження для підприємств, які забруднюють навколишнє середовище мотиваційного механізму щодо зниження рівня викидів в атмосферу; посилення екологічного контролю над підприємствами щодо виконання ними екологічних стандартів;

— підвищення конкурентоздатності організацій і підприємств, які виробляють науково-технічну та інноваційну продукцію: усунення в системі державного регулювання бар'єрів, що перешкоджають нарощуванню інноваційної активності; формування ринку науково-технічної продукції; підготовка кадрів для інноваційної діяльності; збільшення обсягу інвестицій в інноваційно-активні підприємства;

— формування й реалізація регіональної інноваційної політики: активізація інноваційної діяльності у добувній галузі промисловості; формування і розвиток ефективної інфраструктури інноваційної системи, яка буде забезпечувати ефективну взаємодію учасників інноваційного процесу; створення наукомісткого, високотехнологічного територіального інноваційно-освітньо-науково-виробничого кластеру; створення умов для розвитку, виводу та ефективного використання технологічних інновацій; створення єдиної системи використання результатів інноваційної та науково-технічної діяльності (від стадії досліджень до стадії комерціалізації продукту чи послуги); формування правових, організаційних, економічних умов для здійснення інноваційної та науково-технічної діяльності; впровадження відповідно до норм ЄС та ВТО прозорого та ефективного механізму стимулювання та державної підтримки виробництва науково-технологічної та інноваційної продукції суб'єктами господарювання; інформаційне забезпечення інноваційного розвитку; встановлення порядку фінансування, механізму реалізації наукових, науково-технічних програм та проектів Запорізької області; закріплення контролю за ходом виконання та використання цільових коштів; надання пільг інвесторам, які фінансують регіональні інноваційні проекти; надання пільг щодо місцевого оподаткування, оренді приміщень, виділенню землі тощо.

4. Стратегія соціально-економічного та екологічного розвитку Запорізького регіону з урахуванням інноваційного потенціалу регіону.

Тенденції, які склалися в соціально-економічному та екологічному розвитку Запорізького регіону, існуючі ризики та можливості зростання дозволяють виділити наступний варіант стратегії соціально-економічного та екологічного розвит-

ку з використанням інноваційного потенціалу регіону, який орієнтується не тільки на переозброєння економіки на основі імпортних технологій, а й на локальне стимулювання розвитку вітчизняних розробок. У його основі лежить не тільки використання доступних на світовому ринку інноваційних технологій, які закуповуються, але й створення їх власними силами. Реалізація такої стратегії, яка буде основана на використанні як «запозичених», так і на створених власними силами інноваційних розробок у різних сферах діяльності, визначає акцент на пріоритетизації зусиль держави (як фінансових, так і організаційних) у підтримці окремих напрямків інноваційного розвитку при формуванні необхідних загальних стимулів до масштабної модернізації та інвестуванні реалізації стратегії.

Для реалізації пріоритетних напрямків стратегії, перш за все, необхідно забезпечити її з організаційного та фінансового боку. Тобто, з боку організаційного забезпечення, повинен бути створений відповідний план заходів щодо реалізації стратегії, який буде створюватися, реалізовуватися та контролюватися певними регіональними інституціями, які, у свою чергу, будуть керуватися певними угодами, цільовими програмами, стратегіями розвитку тощо. Що до фінансового забезпечення реалізації напрямків стратегії, то воно повинно здійснюватися за рахунок цільових коштів з різних джерел.

Також для забезпечення ефективної реалізації стратегії необхідно супроводжувати цей процес інформаційною складовою, яка включатиме: налагоджену систему збору, узгодження та використання статистичної, аналітичної, нормативної, планової та прогнозної інформації для прийняття в необхідний час вірних обґрунтованих управлінських рішень.

5. Результати реалізації інноваційної складової соціально-економічного та екологічного розвитку Запорізького регіону.

Реалізація цієї стратегії розвитку регіону дозволить, по-перше, підвищити якість умов життя завдяки реалізації пріоритету — «Забезпечення доступності якісних соціальних послуг», що, у свою чергу має вплинути стан здоров'я мешканців регіону та забезпечити їх доступною та якісною освітою. По-друге, впровадження заходів за пріоритетом «Підвищення рівня реальної заробітної плати мешканців регіону» сприятиме поліпшенню морально-психологічного клімату в суспільстві та підвищенню мотивації найманих робітників до праці. По-третє, здійснення основних положень пріоритету «Покращення екологічної ситуації в регіоні» дозволить вплинути у довгостроковій перспективі на тривалість життя та рівень народжуваності. По-четверте, впровадження основних принципів пріоритету «Підвищення конкурентоздатності організацій та підприємств, які виробляють науково-технічну та інноваційну продукцію» дасть можливість сформувати ринок інноваційної науково-технічної продукції та буде передумовою для реалізації пріоритету «Формування й реалізація регіональної інноваційної політики», який активізує інноваційну діяльність у регіоні та забезпечить йому стійкі позиції на національному рівні.

Зазначено, що реалізація усіх пріоритетів розвитку регіону сприятиме не тільки соціально-економічному та екологічному розвитку, але й допоможе досягти стабільності Запорізького регіону у всіх сферах діяльності.

6. Моніторинг реалізації інноваційної складової соціально-економічного та екологічного розвитку Запорізького регіону. Створення системи моніторингу

потребує надійної інформаційної основи, вона сприяє організації правильного обліку, аналізу та контролю за здійсненням інноваційної діяльності у всіх галузях, саме тому важливою умовою ефективної системи контролю є створення комплексної системи моніторингу. Тобто, до основних завдань моніторингу реалізації стратегії повинні належати такі заходи: збір, узагальнення, періодичний аналіз показників соціально-економічного та екологічного розвитку регіону та визначення ефективності реалізації стратегічних цілей стратегії.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, обґрунтування інноваційної складової стратегічного плану розвитку області дало змогу запропонувати модель соціально-економічного та екологічного розвитку Запорізького регіону на основі його інноваційного потенціалу, яка включає сучасний стан та діагностику, місію і стратегічні цілі, пріоритети даних сфер, суть стратегії та результати щодо її реалізації, моніторинг реалізації стратегії. При реалізації на практиці запропонована модель дасть змогу сформувати сприятливий соціально-економічний та екологічний клімат в регіоні на основі інноваційної системи. Реалізація основних положень дозволить створити сприятливі правові, економічні та соціальні умови для розвитку науки, постійного підвищення технологічного рівня виробництва та конкурентоспроможності продукції і на цій основі забезпечити зростання рівня і якості життя населення.

Література

1. *Гладинець Н.* Підходи до формування стратегії інноваційного розвитку регіону / Н. Гладинець // Схід. — 2009. — № 8 (99). — С. 87—91.
2. *Федулова Л.І.* Методологічні підходи до розроблення стратегії інноваційно-технологічного розвитку регіонів / Л.І. Федулова // Стратегічні пріоритети. — 2010. — № 2 (15). — С. 130—139.
3. *Каліна Л.М.* Проблеми формування стратегії розвитку регіонів в умовах трансформації економіки / Л.М. Каліна // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2011. — № 2 (14). — С. 74—79.
4. *Зонова О.В.* Формирование стратегии инновационного развития Кемеровской области / О.В. Зонова, О.В. Демидова // Инновационная деятельность. — 2010. — № 10-1. — С. 54—57.
5. *Строева О.А.* Разработка программы инновационного развития региональных экономических систем / О.А. Строева // Вестник УрФУ. Серия: Экономика и управление. — 2011. — № 5. — С. 115—124.
6. *Соловьев В.П.* Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций) [Текст]: Монография / В.П. Соловьев. — К.: Феникс, 2006. — 560 с.
7. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт.-упоряд.: Г.О. Андрощук, І.Б. Жилиєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. — К.: Парламентське вид-во, 2009. — 632 с.
8. Національна стратегія розвитку «Україна-2015». — К., 2009. — 116 с.
9. Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 року (затверджено рішенням обл. ради від 06.06.2008 р. № 2). — Запоріжжя, 2008. — 120 с.
10. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 квітня 2006 року № 606/2006 «Про стан науково-технологічної сфери та заходи щодо забезпечення інноваційного розвитку України» // Урядовий кур'єр. — 15.08.2006 р. — № 130. — 9 с.

11. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року: Затверджено постановою Кабінету Міністрів від 21 липня 2006 р. — № 1001. // Офіційний вісник України. — 09.08.2006 р. — № 30. — с. 36.

12. Концепція розвитку національної інноваційної системи: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. — № 680-р. // Офіційний вісник України. — 03.07.2009 р. — № 47. — С. 533.

Статтю подано до редакції 4.10.2012 р.

УДК 336.7

О. А. Брегеда,
канд. екон. наук, доц. кафедри банківської справи,
КНЕУ іменіВадима Гетьмана

РОЗВИТОК РИНКУ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО РОЛЬ В ІНВЕСТИЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІКИ

АНОТАЦІЯ. У статті розкрито формування ринку лізингу в Україні, його сучасний стан. Висвітлено роль банків у розвитку ринку. Запропоновано заходи стимулювання розвитку лізингового ринку в Україні та збільшення його ролі в інвестуванні економіки.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: лізинг, фінансовий лізинг, банки, лізингові компанії, лізингодавець, світовий ринок лізингу, інвестиції

АННОТАЦИЯ. В статье раскрывается формирование рынка лизинга в Украине, его современное состояние. Освещается роль банков в развитии рынка. Предложены способы стимулирования развития лизингового рынка в Украине и увеличения его роли в инвестировании экономики.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: лизинг, финансовый лизинг, банки, лизинговые компании, лизингодатель, мировой рынок лизинга, инвестиции.

ANNOTATION. Article is considered of forming leasing market in Ukraine and its modern condition. The role of banks are certain. The complex of measures is offered for development of leasing market and increasing role in investment of economy.

KEYWORDS: leasing, financial leasing, banks, leasing companies, lessor, word leasing market, investments

Постановка проблеми Актуальність обраної тематики пов'язана з розвитком лізингових операцій в Україні та поступовою інтеграцією вітчизняного лізингового ринку у світову фінансову систему. У світовій економіці лізинг займає друге місце за обсягами інвестицій після банківського кредитування. Це один із прогресивних методів матеріально-технічного забезпечення виробництва. За допомогою лізингу стає можливим використання новітньої техніки й передових технологій, оновлення, модернізація обладнання для підвищення власної ефективності та конкурентоспроможності. Він стимулює підприємств-